YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

5 päivänä helmikuuta 2002 *

Asiassa C-255/99,

jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa alaikäistä lasta koskevassa asiassa

Anna Humer

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), 3 artiklan, 4 artiklan 1 kohdan h alakohdan, 73 artiklan ja 74 artiklan sekä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 3 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 2 kohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: ensimmäisen ja viidennen jaoston puheenjohtaja P. Jann, joka hoitaa presidentin tehtäviä, jaostojen puheenjohtajat F. Macken ja N. Colneric sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward (esittelevä tuomari), A. La Pergola, M. Wathelet, R. Schintgen ja V. Skouris,

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— A. Humer, edustajanaan Rechtsanwalt A. Frischenschlager,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

— Saksan hallitus, asiamiehinään W.-D. Plessing ja B. Muttelsee-Schön,

— Ruotsin hallitus, asiamiehenään A. Kruse,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään P. Hillenkamp ja W. Bogensberger,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan A. Humerin, edustajanaan A. Frischenschlager, Itävallan hallituksen, asiamiehenään C. Pesendorfer, Tanskan hallituksen, asiamiehenään J. Molde, Ruotsin hallituksen, asiamiehenään A.-K. Holland ja komission, asiamiehenään W. Bogensberger, 5.12.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.2.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberster Gerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 23.6.1999 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 8.7.1999, EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), 3 artiklan, 4 artiklan 1 kohdan h alakohdan, 73 artiklan ja 74 artiklan sekä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 3 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 2 kohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jonka eronneiden vanhempien alaikäinen lapsi Anna Humer, jota hänen äitinsä edustaa, on saattanut vireille saadakseen

Familienlastenausgleichfondsista (perhekustannusten korvausrahasto) ennakkoa elatusavusta, jota hänen isänsä olisi suoritettava mutta jota ei ole maksettu.

Yhteisön lainsäädäntö

3 EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 39 artikla) 1 ja 2 kohdassa sekä 3 kohdan b alakohdassa määrätään seuraavaa:

"1. Turvataan työntekijöiden vapaa liikkuvuus yhteisössä viimeistään siirtymäkauden päättyessä.

2. Se merkitsee, että kaikki kansalaisuuteen perustuva jäsenvaltioiden työntekijöiden syrjintä työsopimusten tekemisessä sekä palkkauksessa ja muissa työehdoissa poistetaan.

3. Yleisen järjestyksen tai turvallisuuden taikka kansanterveyden vuoksi perustelluin rajoituksin se sisältää oikeuden:

— —

b) liikkua tässä tarkoituksessa vapaasti jäsenvaltioiden alueella."

4 Asetuksen N:o 1408/71 tarkoituksena on henkilöiden vapaan liikkuvuuden yhteydessä yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden sosiaaliturvalainsäädäntö EY:n perustamissopimuksen 51 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 42 artikla) tavoitteiden mukaisesti.

5 Asetuksen N:o 1408/71 1 artiklassa, jonka otsikkona on "Määritelmät", säädetään seuraavaa:

"Tässä asetuksessa:

— —

f) i) 'perheenjäsenellä' tarkoitetaan henkilöä, joka määritellään tai tunnustetaan perheenjäseneksi tai osoitetaan talouteen kuuluvaksi jäseneksi lainsäädännössä, jonka perusteella etuudet annetaan, tai tapauksissa, joita tarkoitetaan 22 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja 31 artiklassa, sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jonka alueella tällainen henkilö asuu; — —

— —

u) i) 'perhe-etuuksilla' tarkoitetaan kaikkia luontois- tai rahaetuuksia, jotka on tarkoitettu korvaamaan perhekustannuksia 4 artiklan 1 kohdan

h alakohdassa tarkoitetun lainsäädännön mukaisesti, lukuun ottamatta liitteessä II mainittuja erityisiä syntymä- tai adoptioavustuksia;

— —

— — ."

6 Asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa, joka koskee tämän asetuksen henkilöllistä soveltamisalaa, säädetään seuraavaa:

"Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä."

7 Asetuksen N:o 1408/71 3 artikla, joka koskee yhdenvertaista kohtelua, kuuluu seuraavasti:

"1. Jollei tämän asetuksen erityisistä säännöksistä muuta johdu, jäsenvaltion alueella asuvat henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat jäsenvaltion lainsäädännön mukaan samojen velvoitteiden alaisia ja nauttivat samoja etuja kuin tämän valtion kansalaiset.

2. — —

3. Jollei liitteen III säännöksistä muuta johdu, 7 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisesti voimaan jäävien sosiaaliturvasopimusten määräyksiä ja 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti tehtyjen sopimusten määräyksiä sovelletaan kaikkiin henkilöihin, joihin tätä asetusta sovelletaan."

8 Asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan, jossa määritellään tämän asetuksen asiallinen soveltamisala, 1 kohdan h alakohdassa täsmennetään seuraavaa:

"Tätä asetusta sovelletaan kaikkeen lainsäädäntöön, joka koskee seuraavia sosiaaliturvan aloja:

— —

h) perhe-etuuksia."

9 Asetuksen N:o 1408/71 73 artiklassa, jonka otsikkona on "Palkatut työntekijät tai itsenäiset ammatinharjoittajat, joiden perheenjäsenet asuvat muussa jäsenvaltiossa kuin toimivaltaisessa valtiossa", säädetään seuraavaa:

"Palkatulla työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, johon sovelletaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä

osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa, jollei liitteen VI säännöksistä muuta johdu."

10 Asetuksen N:o 1408/71 74 artiklassa, jonka otsikkona on "Työttömät, joiden perheenjäsenet asuvat muussa jäsenvaltiossa kuin toimivaltaisessa valtiossa", säädetään seuraavaa:

"Työttömällä, joka oli aiemmin palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja ja joka saa työttömyysetuuksia jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa, jollei liitteen VI säännöksistä muuta johdu."

Kansallinen lainsäädäntö

11 Vuonna 1985 annetussa Österreichische Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindernissä (Unterhaltsvorschussgesetz) (Itävallan liittovaltion laki lasten elatukseen myönnettävistä ennakoista, BGBl. 1985, s. 451; jäljempänä UVG) säädetään siinä asetetuin edellytyksin valtion myöntämästä elatusapuennakosta.

12 UVG:n 2 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Alaikäisillä lapsilla, joiden vakinainen asuinpaikka on Itävallassa ja jotka ovat joko Itävallan kansalaisia tai valtiottomia henkilöitä, on oikeus elatusapuennakkoon — — ."

13 UVG:n 3 § kuuluu seuraavasti:

"Ennakkoa suoritetaan

1. kun laillinen oikeus elatusapuun perustuu Itävallassa täytäntöönpanokelpoiseen asiakirjaan ja

2. kun elatusvelvollisuuden täytäntöönpano — — tai sikäli kuin elatusvelvollinen ei ilmeisesti saa palkkaa tai muita säännönmukaisia tuloja, kun — — täytäntöönpano ei ole kuuden viimeisen kuukauden aikana ennen ennakkohakemuksen toimittamista kattanut täysin yhtä tai useampaa elatusavun perimiskelpoisista määristä; tällöin suoritetut elatusapuerät lisätään maksettavana olevaan elatusvelkaan."

14 UVG:n 4 §:ssä säädetään, että tietyin edellytyksin ennakkoa voidaan myöntää, vaikka täytäntöönpanon onnistuminen on epätodennäköistä tai vaikka oikeutta elatusapuun ei ole vahvistettu.

15 UVG:n 30 ja 31 §:ssä säädetään, että lapsen oikeus elatusapuun, josta on suoritettu ennakkoa, siirtyy julkiselle vallalle. Jos elatusvelvollinen ei suorita lainkaan elatusmaksuja, saatavat ulosmitataan.

16 Elatusapuennakon myöntäminen ei ole sidoksissa elatusavun saajan varattomuuteen, eikä yksittäistapauksissa suoriteta harkinnanvaraista arviota.

17 UVG annettiin Itävallan perustuslain 10 §:n 1 momentin 6 kohdan perusteella. Sen mukaan Itävallan liittovaltiolla on toimivaltaa "yksityisoikeudellisissa" asioissa.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

18 Pääasian kantaja Anna Humer, joka on alaikäinen ja syntynyt 10.9.1987, sekä hänen vanhempansa ovat Itävallan kansalaisia. Vanhempien avioero tuli voimaan 9.3.1989, ja tytär määrättiin äidin yksinomaiseen huoltoon.

19 Molemmat vanhemmat jäivät aluksi asumaan Itävaltaan. Vuonna 1992 äiti muutti tyttärensä kanssa Ranskaan, jossa heidän vakinainen asuinpaikkansa on siitä alkaen ollut. Isä asui Itävallassa kuolemaansa eli 13.3.1999 saakka.

20 Isä sitoutui 2.11.1993 tuomioistuimen vahvistaman sovinnon yhteydessä maksamaan tyttärelleen elatusapua 4 800 Itävallan shillinkiä (ATS) kuukaudessa. Isä työskenteli tuolloin myyntitehtävissä, ja hän oli ansiotyössä ainakin 31.1.1998 saakka. Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitettujen tietojen nojalla isän voidaan päätellä olleen tämän jälkeen työttömänä, mutta se, työskentelikö hän kuolinhetkellään, ei ole tiedossa.

21 Äiti toimi Itävallassa vielä asuessaan uskonnonopettajana. Pääasian kantajan edustaja on yhteisöjen tuomioistuimen esittämän kysymyksen johdosta kertonut, että äiti työskenteli opettajana katolisen kirkon hänelle opetustehtäviä varten myöntämän pätevyystodistuksen nojalla, joka tunnustettiin Itävallassa siellä voimassa olevan konkordaatin nojalla.

22 Ranskaan muuton jälkeen pääasian kantajan äidin ongelmana on ollut se, ettei hänen pätevyystodistustaan ole tunnustettu Ranskassa. Hän on kuitenkin voinut toimia saksan kielen opettajana yksityiskouluissa, ja samanaikaisesti hän on opiskellut Nantesin yliopistossa, josta hän on saanut vuonna 1994 todistuksen, jonka nojalla hän voi opettaa saksaa vieraana kielenä.

23 Pääasian kantaja vaati äitinsä edustamana 24.7.1998 Itävallan valtiolta elatusapuennakkona 4 800 ATS:ä kuukaudessa 1.7.1998 alkaen kolmen vuoden ajaksi. Kantajan edustaja esitti, että isä oli jättänyt elatusapuja maksamatta useilta kuukausilta siitä huolimatta, että saatavaa oli yritetty useita kertoja saada perityksi ulosottoteitse, eikä hän myöskään ollut maksanut erääntyviä elatusapuja.

24 Kansallinen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nojautui UVG:n 2 §:n 1 momenttiin ja hylkäsi tämän vaatimuksen sillä perusteella, että lapsen ja äidin, jolle huolto oli uskottu, vakinainen asuinpaikka oli Ranskassa. Valitustuomioistuin muutti tätä päätöstä siten, että hakijalle myönnettiin UVG:n 3 §:n nojalla 4 800 ATS:n suuruinen kuukausittainen elatusapuennakko 1.7.1998—30.6.2001 väliseltä ajalta. Tämä tuomioistuin katsoi, että UVG:ssa tarkoitetun, Itävallassa asumista koskevan edellytyksen kaltainen syrjivä säännös on EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan ensimmäisen kohdan ja 52 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 12 artiklan ensimmäinen kohta ja EY 43 kohta) vastainen.

25 Oberster Gerichtshof, jonka käsiteltäväksi saatettiin Revision-valitus, päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1. a) Onko österreichische Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindern-nimisen Itävallan liittovaltion lain (lasten elatukseen myönnettävistä elatusapuennakoista annettu laki; vuoden 1985 Unterhaltsvorschussgesetz, UVG, BGBl. 451, sellaisena kuin se on voimassa) perusteella työssäkäyvien tai työttömien henkilöiden, jotka saavat Itävallan lainsäädännön perusteella työttömyysetuuksia, alaikäisille lapsille myönnettävät elatusapuennakot katsottava sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 ja muutettuna 30.10.1989 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 3427/89, 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitetuiksi perhe-etuuksiksi, ja sovelletaanko asetuksen 3 artiklassa vahvistettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sen vuoksi tällaisessa tapauksessa?

b) Perustetaanko asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklan säännöksillä Itävallassa asuvan ja siellä työskentelevän tai työttömän isän, joka saa Itävallan lainsäädännön perusteella työttömyysetuuksia, avioliitosta syntyneelle lapselle, joka asuu toisessa jäsenvaltiossa äitinsä kanssa, oikeus saada elatusapuennakkoa edellä 1 a kohdassa mainitun lain perusteella?

2. Jos toiseen 1 kohdassa olevista kysymyksistä vastataan kieltävästi:

a) Ovatko edellä 1 a kohdassa mainitun lain mukaiset elatusapuennakot työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä

lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja sosiaalisia etuja?

b) Onko elatusapuennakon myöntämiseksi vaadittava edellytys, jonka mukaan lapsen vakinaisen asuinpaikan on oltava Itävallassa, katsottava perustamissopimuksen 48 artiklan valossa työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 3 artiklan 1 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetuksi kielletyksi rajoittavaksi säännökseksi?

c) Perustetaanko asetuksen N:o 1612/68 säännöksillä työntekijän lapselle oma oikeus saada elatusapuennakkoa?"

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

26 Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikoihin sovellettava asetuksen N:o 1408/71 versio näyttäisi olevan asetuksella N:o 118/97 muutettu ja ajan tasalle saatettu versio, jota on siis tulkittava tässä asiassa. On kuitenkin korostettava, että asetuksen N:o 1408/71 olennaiset säännökset ovat asiallisesti yhä samanlaiset.

27 Ensimmäisen kysymyksen a kohdassa esitettyä kysymystä asetuksen N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohdan sovellettavuudesta ei sitä paitsi ole syytä tutkia, sillä pääasian kantaja on Itävallan kansalainen.

Ensimmäinen kysymys

28 Kansallinen tuomioistuin haluaa ensimmäisen kysymyksensä kahdella osalla, joita on tutkittava yhdessä, selvittää ensinnäkin, onko UVG:ssä säädetyn elatusapuennakon kaltaista etuutta pidettävä asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna perhe-etuutena, toiseksi, kuuluuko pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa oleva alaikäinen lapsi tämän asetuksen soveltamisalaan, ja kolmanneksi, voiko tällainen alaikäinen lapsi vedota tämän asetuksen 73 ja 74 artiklaan saadakseen kyseistä etuutta.

Perhe-etuuden määrittely

29 Kansallinen tuomioistuin kysyy ensinnäkin, onko UVG:ssä säädetyn elatusapuennakon kaltaista etuutta pidettävä asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettuna perhe-etuutena.

30 Tämä kysymys on samanlainen kuin se, jonka Oberster Gerichtshof esitti asiassa C-85/99, Offermanns, joka myös koski UVG:n säännösten yhdenmukaisuutta yhteisön oikeuden kanssa ja josta annettiin tuomio 15.3.2001 (Kok. 2001, s. I-2261).

31 Yhteisöjen tuomioistuin totesi tuon tuomion 41 kohdassa, että asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan u alakohdan i alakohdassa käytettyä ilmaisua "korvaamaan perhekustannuksia" on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan erityisesti julkisista varoista annettua avustusta perheen menoihin lasten huollosta (Unterhalt) aiheutuvien kustannusten keventämiseksi.

32 Kyseisen tuomion 42—46 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin tutki UVG:ssä säädetyn elatusapuennakon muodostavia osia eli sen tarkoitusta ja myöntämisedellytyksiä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi erityisesti, että Itävallan lainsäätäjän UVG:tä annettaessa esittämänä perusteena oli se, että alaikäisten lasten elatus turvataan, kun äiti on jäänyt yksin lastensa kanssa ja tämän on lasten kasvatuksen raskaan taakan lisäksi yritettävä huolehtia vielä siitä, että lasten isä osallistuu elatukseen. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin korosti, että Oberster Gerichtshofin mukaan tällaisen tilanteen helpottamiseksi "valtion on tultava elatuksen laiminlyöneen elatusvelvollisen sijaan, maksettava elatusapuennakkoja ja perittävä ne takaisin elatusvelvolliselta".

33 Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Offermanns antamansa tuomion 49 kohdassa, että UVG:ssä säädetyn kaltainen elatusapuennakko on asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettu perhe-etuus.

Asetuksen N:o 1408/71 henkilöllinen soveltamisala

34 Toiseksi kansallinen tuomioistuin haluaa kysymyksellään oletettavasti selvittää, kuuluuko pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa oleva alaikäinen lapsi asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen soveltamisalaan.

35 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on tutkittava, onko tällainen lapsi asetuksen N:o 1408/71 2 artiklassa, jota on tulkittava kyseisen asetuksen 1 artiklan f alakohdan i alakohdan kanssa, tarkoitettu palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan perheenjäsen.

36 Tämän tuomion 20—22 kohdasta ilmenee, että pääasian kantajan hakiessa elatusapuennakkoa hänen vanhempansa olivat palkattuja työntekijöitä tai työttömiä. Ei myöskään ole kiistetty, että pääasian kantaja oli tosiseikkojen tapahtuma-aikoihin kummankin vanhempansa "perheenjäsen".

37 Näin ollen pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa oleva lapsi kuuluu asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen soveltamisalaan.

Pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa olevan alaikäisen lapsen mahdollisuus saada elatusapuennakkoa asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklan nojalla

38 Kolmanneksi kansallinen tuomioistuin haluaa erityisesti tietää, onko asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklaa tulkittava siten, että niillä perustetaan pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa olevalle alaikäiselle lapselle oikeus saada UVG:n kaltaisessa säännöksessä säädettyä elatusapuennakkoa.

39 Aluksi on korostettava, että asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklan tarkoituksena on nimenomaan taata se, että muussa kuin toimivaltaisessa jäsenvaltiossa asuville perheenjäsenille myönnetään sovellettavassa lainsäädännössä säädetyt perhe-etuudet (ks. asetuksen N:o 1408/71 73 artiklan osalta yhdistetyt asiat C-245/94 ja C-312/94, Hoever ja Zachow, tuomio 10.10.1996, Kok. 1996, s. I-4895, 32 kohta).

40 Erityisesti niillä on tarkoitettu estää se, että jäsenvaltio voisi asettaa perhe-etuuksien myöntämisen tai määrän riippumaan siitä, että työntekijän perheen-

jäsenet asuvat etuudet maksavassa jäsenvaltiossa, jotteivät yhteisön työntekijät luovu käyttämästä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen (ks. mm. asia C-12/89, Gatto, tuomio 22.2.1990, Kok. 1990, s. I-557, julkaistu lyhennelmänä, ja em. yhdistetyt asiat Hoever ja Zachow, tuomion 34 kohta).

41 Kuten tämän tuomion 33 ja 36 kohdassa on todettu, pääasiassa kyseessä oleva etuus on luonteeltaan asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettu perhe-etuus, eikä mikään estä sitä, että pääasian kantaja on asetuksen N:o 1408/71 2 artiklassa, jota on tulkittava kyseisen asetuksen 1 artiklan f alakohdan kanssa, tarkoitettu palkatun työntekijän tai entisen työntekijän perheenjäsen.

42 Kuten Ruotsin hallitus huomauttaa, on totta, että asetus N:o 1408/71 ei nimenomaisesti koske avioerosta johtuvia perhetilanteita. Toisin kuin tämä hallitus väittää, tällaiset tilanteet eivät kuitenkaan jää millään perusteella kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

43 Eräänä avioeron tavanomaisena seurauksena on nimittäin se, että lasten huoltajuus määrätään toiselle vanhemmalle, jonka luokse he myös asettuvat asumaan. Useista eri syistä ja tässä tapauksessa avioeron johdosta on mahdollista, että se vanhemmista, jolle lapsen huolto on uskottu, muuttaa kotimaastaan toiseen jäsenvaltioon työskennelläkseen siellä. Tällaisessa tapauksessa myös alaikäisen lapsen asuinpaikka siirtyy tähän toiseen jäsenvaltioon.

44 Pääasian käsittelyssä ei ole kiistetty, että kantaja olisi voinut saada elatusapuennakkoa, jos hän olisi edelleen asunut Itävallassa. Ainoana perusteena olla myöntämättä hänelle tätä ennakkoa on se, että hänen huoltajanaan oleva äitinsä on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, minkä vuoksi on sovellettu UVG:ssa vahvistettua asumisedellytystä.

45 Vastustaakseen asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklan soveltamista pääasiassa Itävallan ja Ruotsin hallitukset sekä komissio ovat esittäneet kaksi väitettä, jotka molemmat perustuvat siihen, että UVG:ssä perustetaan alkuperäinen oikeus, joka on annettu lapselle itselleen.

46 Yhtäältä väitetään, että kukaan ei pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa käytä perustamissopimuksessa vahvistettua oikeutta työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen. Se vanhemmista, johon sovelletaan maksavan jäsenvaltion lainsäädäntöä, eli tässä tapauksessa isä, ei nimittäin ole käyttänyt tätä oikeutta, kun taas etuuden saajan eli alaikäisen lapsen liikkuminen toiseen jäsenvaltioon ei johdu siitä, että hän olisi käyttänyt työntekijöiden oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen.

47 Toisaalta väitetään, että asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklassa edellytetään, että vanhemmista se, joka työskentelee maksavassa jäsenvaltiossa, hakee perheetuuksia perheenjäsentensä puolesta. Kuitenkin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa alaikäinen lapsi vetoaa suoraan näihin säännöksiin elatusvelvollisuuttaan rikkovan vanhemman laiminlyönnistä aiheutuvien vaikeuksien voittamiseksi.

48 Ensimmäisen väitteen osalta asetuksen N:o 1408/71 otsikosta ja 2 artiklasta ilmenee, että tässä asetuksessa säännellään sosiaaliturvajärjestelmien soveltamista yhteisön alueella liikkuvien palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien perheenjäseniin, joten jos työntekijän perheenjäsen asuu toisessa jäsenvaltiossa kuin työntekijä, asetuksen N:o 1408/71 säännöksiä on periaatteessa sovellettava (ks. vastaavasti asia 115/77, Laumann, tuomio 16.3.1978, Kok. 1978, s. 805, 5 kohta ja asia C-194/96, Kulzer, tuomio 5.3.1998, Kok. 1998, s. I-895, 30 kohta).

49 Näin on erityisesti silloin, kun työntekijän lapsen, joka on hänen perheenjäsenensä, liikkuminen johtuu siitä, että työntekijän entinen puoliso käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, kuten pääasiassa.

50 Toisen väitteen osalta on totta, että UVG:ssä perustetaan alkuperäinen oikeus, joka on annettu lapselle itselleen. Perhe-etuuksia ei luonteensa puolesta voida kuitenkaan pitää sellaisina, että henkilöllä olisi niihin oikeus hänen perheolosuhteistaan riippumatta (ks. em. yhdistetyt asiat Hoever ja Zachow, tuomion 37 kohta). Asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklan soveltamisen osalta tästä seuraa yhtäältä, että etuuden oikeudellinen luonnehdinta kansallisessa oikeudessa ei ole ratkaiseva niiden tulkinnan kannalta, ja toisaalta, että sillä, hakeeko etuutta työntekijän perheenjäsen vai työntekijä itse, ei ole merkitystä.

51 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan työntekijän puolisolla on oikeus saada perhe-etuuksia suoraan asetuksen N:o 1408/71 73 artiklan nojalla sillä edellytyksellä, että hän on 73 artiklassa asetetut edellytykset täyttävän työntekijän perheenjäsen ja että kyseisiä perhe-etuuksia myönnetään jäsenvaltion lainsäädännön nojalla perheenjäsenille (ks. asia C-78/91, Hughes, tuomio 16.7.1992, Kok. 1992, s. I-4839, 26 kohta ja em. yhdistetyt asiat Hoever ja Zachow, tuomion 30 ja 38 kohta). Mikään ei estä soveltamasta tätä päättelyä kaikkiin perheenjäseniin.

52 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että työntekijän perheenjäsen, mukaan lukien pääasian kantajan kaltainen alaikäinen lapsi, voi vedota suoraan asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklaan hakeakseen perhe-etuutta ilman työntekijän myötävaikutusta, mikäli näiden artiklojen soveltamisedellytykset täyttyvät.

53 Näin on katsottava erityisesti silloin, kun oikeus kyseiseen etuuteen perustuu siihen, että työntekijä on laiminlyönyt velvollisuutensa huolehtia perheensä elatuksesta, kuten pääasiassa.

54 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava seuraavasti:

— UVG:ssä säädetyn kaltainen elatusapuennakko on asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettu perhe-etuus;

— henkilö, jonka vanhemmista toinen on palkattu työntekijä tai työtön, kuuluu asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen soveltamisalaan tämän asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, jota on tulkittava kyseisen asetuksen 1 artiklan f alakohdan i alakohdan kanssa, tarkoitettuna työntekijän perheenjäsenenä;

— asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklaa on tulkittava siten, että alaikäisellä lapsella, joka asuu häntä huoltavan vanhempansa kanssa muussa jäsenvaltiossa kuin maksavassa valtiossa ja jonka toinen vanhempi, joka on velvollinen suorittamaan elatusapua, työskentelee tai on työttömänä maksavassa jäsenvaltiossa, on oikeus saada UVG:ssä säädetyn elatusapuennakon kaltaista perhe-etuutta.

Toinen kysymys

55 Koska ensimmäiseen kysymykseen on vastattu myöntävästi, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

56 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan, Tanskan, Saksan ja Ruotsin hallituksille sekä komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Oberster Gerichtshofin 23.6.1999 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Österreichische Bundesgesetz über die Gewährung von Vorschüssen auf den Unterhalt von Kindernissä (Unterhaltsvorschussgesetz) (Itävallan liittovaltion laki lasten elatukseen myönnettävistä ennakoista) säädetyn kaltainen elatusapuennakko on sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettu perhe-etuus.

2) **Henkilö, jonka vanhemmista toinen on palkattu työntekijä tai työtön, kuuluu asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna, henkilölliseen soveltamisalaan tämän asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, jota on tulkittava kyseisen asetuksen 1 artiklan f alakohdan i alakohdan kanssa, tarkoitettuna työntekijän perheenjäsenenä.**

3) **Asetuksen N:o 1408/71 73 ja 74 artiklaa on tulkittava siten, että alaikäisellä lapsella, joka asuu häntä huoltavan vanhempansa kanssa muussa jäsenvaltiossa kuin maksavassa valtiossa ja jonka vanhemmista toinen, joka on velvollinen suorittamaan elatusapua, työskentelee tai on työttömänä maksavassa jäsenvaltiossa, on oikeus saada Unterhaltsvorschussgesetzissä säädetyn elatusapuennakon kaltaista perhe-etuutta.**

Jann	Macken	Colneric
Gulmann	Edward	La Pergola
Wathelet	Schintgen	Skouris

Julistettiin Luxemburgissa 5 päivänä helmikuuta 2002.

R. Grass — G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja — presidentti